

आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत बांधण्यात आलेल्या मालमत्ता/वास्तुंची देखभाल व दुरुस्ती करण्यास स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी असमर्थता दर्शविल्यास अशा वास्तुंची देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी नोंदणीकृत “सामाजिक/विश्वस्त” संस्थांकडे सोपविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

नियोजन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: स्थाविका-०११८/प्र.क्र. ५/का. १४८२,

मंत्रालय, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मादामा कामा मार्ग, मुंबई- ४०० ०३२

तारीख: १९ मार्च, २०१८

वाचा :-

- १) नियोजन विभाग, शासन निर्णय, क्र. स्थाविका-०६१६/प्र.क्र.१६/का. १४८२, दिनांक १२/७/२०१६
- २) नियोजन विभाग, शासन निर्णय, क्र. स्थाविका-०६१६/प्र.क्र.१६/का. १४८२, दिनांक ३१/८/२०१७
- ३) नियोजन विभाग, शासन परिपत्रक क्र. स्थाविका-१२१७/प्र.क्र.१६१/का. १४८२, दिनांक ६ फेब्रुवारी, २०१८

प्रस्तावना:-

आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत निर्माण झालेल्या मालमत्ता/वास्तु उदा. समाजमंदिर/सामाजिक सभागृह/बालवाडी/अंगणवाडी/व्यायामशाळा इ. हया स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडे हस्तांतरित केल्यानंतर त्यांची मालकी तसेच देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी संदर्भाधीन दिनांक १२ जुलै, २०१६ च्या शासन निर्णयान्वये संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांवर बंधनकारक करण्यात आली आहे. तथापि, काही वेळेला अशा मालमत्ता/वास्तुंची देखभाल व दुरुस्ती करण्यास संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्था असमर्थता दर्शवितात. अशावेळी विनावापर पडून राहत असलेल्या मालमत्ता/वास्तुंचा सर्वसामान्य जनतेस उपयोग करता येत नाही. अशा मालमत्ता/वास्तुंची मालकी शासनाकडे ठेवून त्यांच्या देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी नोंदणीकृत ‘सामाजिक/विश्वस्त संस्थांकडे’ सोपविण्याबाबतचे धोरण निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक:-

आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत सन्माननीय विधानसभा व विधानपरिषद सदस्य यांनी सूचविल्यानुसार बांधण्यात आलेल्या मालमत्ता/वास्तुंच्या उदा. समाजमंदिर / सामाजिक सभागृह / बालवाडी / अंगणवाडी / व्यायामशाळा इ. च्या देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी स्थानिक स्वराज्य संस्थाची आहे. त्यानुसार संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून अथवा कार्यान्वयीन यंत्रणेकडून अशा मालमत्ता/वास्तुंच्या देखभाल व दुरुस्तीची हमी बांधकाम करण्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यापूर्वी घेण्यात येते. तथापि काही अपरिहार्य कारणाने मालमत्ता/ वास्तुचे बांधकाम पुर्ण झाल्यानंतर स्थानिक स्वराज्य संस्थेने अशा मालमत्ता/वास्तुची देखभाल व दुरुस्ती करण्यास असमर्थता दर्शविल्यास स्थानिक लोकांच्या उपयोगाकरिता बांधण्यात आलेल्या अशा मालमत्ता/वास्तुंची मालकी शासनाकडे ठेऊन फक्त त्याची देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी सामाजिक कार्य करणाऱ्या नोंदणीकृत ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्था यांच्याकडे सोपविण्याबाबत सोबतच्या परिशिष्ट ‘अ’ मध्ये नमूद ‘निकष’, परिशिष्ट ‘ब’ मध्ये नमूद ‘हस्तांतरण प्रक्रिया’ व परिशिष्ट ‘क’ मध्ये नमूद ‘अटी व शर्ती’ यांच्या अधीन राहून मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात येत आहे.

२. आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत अशा मालमत्ता/वास्तुंची बांधकामे मंजूर करण्यापूर्वी नियोजन विभाग, शासन परिपत्रक क्र. स्थाविका-१२१७/प्र.क्र.१६१/का.१४८२, दिनांक ६ फेब्रुवारी, २०१८ प्रमाणे कार्यवाही जिल्हाधिकारी यांनी करावी.

३. आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत बांधण्यात आलेली मालमत्ता/वास्तुची देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी सोपविण्याकरिता जिल्हाधिकारी कार्यालयाच्या संकेतस्थळावर जाहिरात प्रकाशित करावी. सदर जाहिरातीस संबंधित मालमत्ता/वास्तुच्या ठिकाणी स्थानिकरित्या प्रसिद्धी द्यावी व १५ कार्यालयीन दिवसांच्या कालावधीत सामाजिक/विश्वस्त संस्थाकडून प्राप्त झालेल्या अर्जाचा विचार करून जिल्हाधिकारी यांनी नियुक्ती आदेश निर्गमित करावेत.

४. आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत देखभाल व दुरुस्तीसाठी हस्तांतरित करावयाच्या मालमत्ता/वास्तूचे भाडे दर शासनाने विहित केलेले नसल्यास ते ठरविण्यासाठी जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखालील “कार्यकारी समिती” निर्णय घेईल. या कार्यकारी समितीमध्ये जिल्हाधिकार्यांकडून निमंत्रित करण्यात येणारे कार्यान्वयीन यंत्रणेतील व स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे संबंधित अधिकारी असतील आणि जिल्हा नियोजन अधिकारी सदस्य सचिव असतील. या “कार्यकारी समितीस” मालमत्ता/वास्तूचे वार्षिक भाडे निश्चित करण्याचे पूर्ण अधिकार राहतील.

५. आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत या प्रयोजनार्थ जिल्हा नियोजन अधिकारी यांच्याकडे अशा मालमत्ता/वास्तुंची स्वतंत्र नोंदवही ठेवण्यात यावी. मालमत्ता/ वास्तु वाणिज्य किंवा परवानगी नसलेल्या कामांकरिता वापरास प्रतिबंध घालण्याकरिता वरील परिच्छेदात नमूद केलेल्या कार्यकारी समितीचे सदस्य अथवा जिल्हाधिकारी यांनी नियुक्त केलेल्या अधिकार्यांनी यादचिक पद्धतीने (Random Basis) अशा किमान १०% मालमत्ता/वास्तूचे स्थळ निरिक्षण वर्षातून कमीत कमी एकदा करावे व त्याबाबतची नोंद शेरा नोंदवहीमध्ये घ्यावी. तसेच अशा मालमत्ता / वास्तुचा गैरवापर होत असल्याबाबत माहिती प्राप्त झाल्यास जिल्हाधिकारी, आवश्यकतेनुसार अशा मालमत्ता/वास्तूचे स्थळ निरिक्षण करून अहवाल सादर करण्यास जिल्हा नियोजन अधिकारी किंवा कार्यकारी समितीचे इतर सदस्य यांना निर्देशित करतील.

६. आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत बांधण्यात आलेली वास्तु ज्या नोंदणीकृत ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थांकडे देखभाल व दुरुस्तीसाठी सोपविण्यात आलेल्या आहेत त्यांची अद्ययावत यादी संस्थेचे मुख्य विश्वस्त व खजिनदार यांचे संपर्काचे पत्ते आणि दुरध्वनी क्रमांकासह जिल्हाधिकारी कार्यालयाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून घ्यावी.

७. आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत या परिपत्रकातील मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्यवाही करण्याची जबाबदारी जिल्हाधिकारी यांची राहील. तथापि, समर्थनिय कारणे असल्यास स्थानिक परिस्थितीनुरूप परिशिष्ट ‘क’ मध्ये नमूद काही ‘अटी व शर्ती’ शिथिल करण्यास अथवा गरजेप्रमाणे अधिकच्या अटी व शर्ती अंतर्भूत करण्यास जिल्हाधिकारी सक्षम असतील.

८. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०१८०३१९१५१२००६७१६ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अ. द. जोशी)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव,
२. मा. मुख्यमंत्री याचे प्रधान सचिव,
३. मा. मंत्री (नियोजन) यांचे खाजगी सचिव,
४. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
५. मा. राज्यमंत्री (नियोजन) यांचे खाजगी सचिव,
६. मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
७. मा. विरोधी पक्षनेता विधानसभा, विधानभवन, मुंबई
८. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई
९. सर्व विधानसभा/विधानपरिषद सदस्य
१०. सर्व विभागीय आयुक्त,
११. सर्व जिल्हाधिकारी,
१२. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
१३. महालेखापाल (लेखापरिक्षा) व (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र मुंबई/नागपूर,
१४. संचालक, लेखा व कोषागरे, महाराष्ट्र राज्य मुंबई,
१५. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
१६. सर्व उप आयुक्त (नियोजन), विभागीय आयुक्ताची कार्यालये,
१७. सर्व जिल्हा नियोजन अधिकारी,
१८. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
१९. सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई (पत्राने).
२०. वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
२१. बहुजन समाज पार्टी, डी-१, इन्सा हटमेंट, आझाद मैदान, मुंबई-१,
२२. भारतीय जनता पाटी, महाराष्ट्र प्रदेश, सी.डी.ओ.बॅर्क क्र.१, योगक्षेमसमोर, वसंतराव भागवत चौक, नरीमन पॉर्ट, मुंबई-२०,
२३. भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी, महाराष्ट्र कमिटी, ३१४, राजभवन, एस.व्ही.पटेल रोड, मुंबई-४),
२४. महाराष्ट्र कम्युनिस्ट पार्टी (मार्क्सवादी), महाराष्ट्र कमिटी, जनशक्ती हॉल, ग्लोब मिल पॅलेस, वरळी, मुंबई-१३,
२५. इंडीयन नॅशनल कॉंग्रेस, महाराष्ट्र प्रदेश कॉंग्रेस (आय) समिती, टिळक भवन, काकासाहेब गाडगील मार्ग, दादर, मुंबई-२५,
२६. नॅशनलिस्ट कॉंग्रेस पार्टी, राष्ट्रवादी भवन, फ्री प्रेस जर्नल मार्ग, नरिमन पॉर्ट, मुंबई-२१,
२७. शिवसेना, शिवसेना भवन, गडकरी चौक, दादर, मुंबई-२८,
२८. निवडनस्ती, कार्यासन १४८२, नियोजन विभाग.

शासन परिपत्रक क्र. स्थाविका-०११८/प्र.क्र. ०५/का. १४८२, दिनांक: १९.०३.२०१८ सोबतचे

परिशिष्ट - अ

‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेच्या निवडीकरिता निकष

- ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्था ही मुंबई विश्वस्त अधिनियम, १९५० किंवा संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० खाली नोंदणीकृत असणे आवश्यक राहील.
- ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेकडे “सनदी लेखापाल” यांचेमार्फत केलेल्या ३ वर्षातील ‘लेखा परीक्षण’ अहवाल असणे आवश्यक राहील.
- ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेचा प्रमुख उद्देश ‘ना-नफा ना-तोटा’ या तत्वावर सामाजिक कार्य करणे, अशा स्वरूपाचा असणे आवश्यक राहिल.
- ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेच्या सभासदांवर फौजदारी कोर्टात गुन्हे सिध्द झालेले नसावे.

*****

परिशिष्ट - ब

‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थांकडे मालमत्ता/वास्तु देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी सोपविण्याची प्रक्रीया

- आमदार स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत निर्माण केलेली मालमत्ता/वास्तु याची मालकी शासनाची राहील. या बाबतीत जिल्हाधिकारी यांनी ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेला लेखी कळवावे.
- मालमत्ता/वास्तु देखभाल व दुरुस्तीकरिता एकापेक्षा अधिक संस्थांचे अर्ज प्राप्त झाल्यास अशा पात्र ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थाची सामाजिक कार्याची पार्श्वभूमी व आर्थिक क्षमता यांचा तुलनात्मक विचार करून जिल्हाधिकारी यांनी ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेची निवड करावी.
- मालमत्ता/वास्तु देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी सोपविण्याकरिता जिल्हाधिकारी निवडलेल्या ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेबरोबर प्रथमतः ३ वर्षाकरीता करार करतील. तदनंतर देखभाल व दुरुस्तीचे काम समाधानकारक असल्यास आणि अन्य ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेकडून ३ वर्षाअखेर अर्ज प्राप्त न झाल्यास अशा परिस्थितीत पुढील ३ वर्षाकरीता कराराचे नूतनीकरण करून अशी जबाबदारी पुनश्च त्याच ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेकडे सोपविता येऊ शकेल.
- मालमत्ता/वास्तुच्या देखभाल व दुरुस्तीच्या कराराची मुदत संपण्यापूर्वीच सदर करार रद्द करावयाचा झाल्यास अथवा कराराचे नूतनीकरण करावयाचे असल्यास त्यासाठी संबंधित ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेने किमान ३० दिवस अगोदर तसा अर्ज जिल्हाधिकाऱ्यांकडे सादर करणे आवश्यक राहील. अशा मालमत्ता/वास्तुच्या देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी नविन ‘सामाजिक/विश्वस्त’ संस्थेकडे द्यावयाची झाल्यास संपूर्ण प्रक्रीया जिल्हाधिकाऱ्यांकडून नव्याने राबविण्यात यावी.

(अ. द. जोशी)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

शासन परिपत्रक क्र. स्थाविका-०११८/प्र.क्र. ०५/का. १४८२, दिनांक : १९.०३.२०१८ सोबतचे

परिशिष्ट - क

वास्तु देखभाल व दुरुस्तीसाठी संबंधित 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थेस हस्तांतरित
केल्यानंतर संबंधित संस्थेची जबाबदारी

१. 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थेने जिल्हाधिकारी यांच्या आदेशानुसार सदर मालमत्ता/वास्तुची देखभाल व दुरुस्ती करण्याबाबत करार करणे आवश्यक राहील.
२. 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थांकडे मालमत्ता / वास्तुच्या देखभाल व दुरुस्त्यांची संपूर्ण जबाबदारी राहील व त्यासाठी शासन अगर संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून कोणतेही स्वतंत्र अनुदान उपलब्ध करून देणार नाही.
३. 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थांकडे देखभाल व दुरुस्तीकरिता सोपविण्यात आलेल्या मालमत्ता/वास्तुचा वापर सदैव सार्वजनिक स्वरूपाचा ठेवणे आवश्यक राहील.
४. 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थांकडून वास्तुच्या दर्शनी भागावर जिल्हाधिकारी यांनी विहित केलेला फलक लावणे आवश्यक राहील.
५. 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थेकडून अशा मालमत्ता/वास्तुच्या संरचनेत कोणतेही बदल करता येणार नाहीत किंवा कोणतेही वाढीव बांधकाम करता येणार नाही व अशा मालमत्ता/वास्तुच्या शेजारी अथवा परिसरातील शासनाच्या किंवा स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या मोकळ्या जागेचा वापर जिल्हाधिकारी यांच्या सहमतीशिवाय करता येणार नाही.
६. 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थेने मालमत्ता/वास्तु ज्या प्रयोजनासाठी बांधण्यात आली आहे त्याच प्रयोजनासाठी तिचा वापर करणे बंधनकारक असेल. त्याचा वापर कोणत्याही प्रकारच्या राजकीय किंवा धार्मिक अथवा व्यावसायीक प्रयोजनासाठी केल्यास करार रद्द करण्याची कार्यवाही जिल्हाधिकार्यांकडून करण्यात येईल.
७. 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थांकडे देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी सोपविल्यानंतर वास्तू वापराबाबत जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखालील कार्यकारी समितीने निश्चित केल्यानुसार 'वार्षिक भाडे' संस्थेने नियुक्ती आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे वेळेवर जमा करणे आवश्यक राहील.
८. 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थांकडून मालमत्ता / वास्तुच्या देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी पूर्ण करण्यास कसूर केल्यास किंवा उणिवा लक्षात आल्यास नियुक्तीचा आदेश रद्द करण्यात येईल व अशा प्रकरणात भविष्यात संबंधित 'सामाजिक/विश्वस्त' संस्थेस अशा मालमत्ता/ वास्तु देखभाल दुरुस्तीची जबाबदारी न सोपविण्याचा निर्णय जिल्हाधिकारी यांना घेता येईल.

(अ. द. जोशी)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन